

ADREÇA INAUGURAL

MIQUEL BARCELÒ
Universitat Autònoma de Barcelona

El col·loqui sobre el feudalisme català, que avui comença, hauria de tenir una continuïtat futura encara que no necessàriament regular. Aquesta continuïtat dependrà, sens dubte, del nivell científic que s'obtingui aquests dies a Girona i de la nostra capacitat —vull dir la dels participants— de reflexionar sense dèries ideològiques o prejudicis entorn de l'estat de la recerca sobre el feudalisme català i la formació mateixa de Catalunya.

Només la publicació de les ponències i comunicacions permetrà, doncs, fer un judici equilibrat sobre el nivell científic assolit, i només el temps atorgarà el grau precís de vàlua a les hipòtesis proposades i a les indicacions de recerca fetes. Tanmateix, penso que després d'aquest col·loqui serà molt mal de justificar tornar a separar l'estudi de la societat andalusina sobre la qual s'efectua l'expansió feudal catalana i el fet de l'expansió mateixa que el col·loqui ha volgut vincular i fonamentar científicament. Per altra banda la peculiaritat del feudalisme, on comença justament a fer-se palesa l'excepcionalitat única d'Occident —«the uniqueness of the West»—, és millor apreciada sobre el fons de societats diferents i, específicament en aquest cas, de la societat andalusina de l'orient peninsular. Aquesta recerca comparativa hauria de ser el començament de la superació del monòton i trivial «medievalisme» acadèmic. L'arqueologia, tant de prospecció com intensiva, serà, sens dubte, si es desenvolupa adequadament, un altre factor conduent a la superació de tanta irrelevància més o menys erudita. Per això l'organització del col·loqui ha demanat específicament a dos especialistes —d'entre els pocs investigadors dedicats a l'arqueologia «medieval»— un estat de la qüestió i propostes de treball sobre el feudalisme català i sobre al-Andalus oriental.

No és pas fàcil fer un balanç adequat de l'estat actual de la recerca sobre el feudalisme català, ni de la societat andalusina conquerida. Tanmateix, però, s'ha avançat prou com per a fer imprescindible per a la comprensió de l'expansió feudal el coneixement de la vulnerabilitat militar de la societat andalusina, que no pot explicar-se per la ideologia de croada de la primera, ni tampoc per un postulat nacionalista de realització d'un destí manifest. Aquesta perspectiva és justament el fonament d'una aproximació científicament fecunda a la qüestió de la formació dels Països Catalans i de la seva tibant i espasmòdica història. En aquest sentit, s'ha de remarcar amb goig la presència aquí d'historiadors valencians i demanar-se també per les raons —sens dubte profundes i espanyoles— de la nostra, fins ara, incomunicació. També cal remarcar l'interès de catalans i valencians cap a la història de les Illes. Sordament, tossudament, malgrat tots els minotaures i súcubes acadèmics —que intenten amb l'ajut del poder burocràtic ostentar disfressar la seva escassa sobrevivència intel·lectual tot paralitzant la recerca viva al seu entorn— els talps minaires fan forats i galeries cada cop més complexes.

Que el retrobament d'avui amb els amics valencians sigui el començament d'una sovintejada i fèrtil comunicació que, tanmateix, serà previsiblement difícil, ateses les circumstàncies.

El fet que les dues ponències hagin estat encomenades a dos professors estrangers —M. P. Bonnassie i M. P. Guichard— segurament no sorprendrà ningú. La seva obra important, en certs aspectes decisiva, no fa més que inscriure's en una, afortunadament, ja llarga tradició d'interès que mostren historiadors d'arreu del món occidental envers Catalunya. Els noms són a la memòria de tots i el gruix historiogràfic és més que considerable i qualque vegada transcendeix la recerca estricta, arribant a produir obertures teòriques importants. La presència de T. N. Bisson i P. Friedman, M. Zimmermann, Ch. Guillerè, testimonieja la vitalitat d'aquesta tradició d'interès per Catalunya, que contrasta perfectament amb l'escarida indiferència de la historiografia veïna espanyola, totes les poques excepcions fetes. A tots aquests historiadors estrangers d'origen, però conciutadans de vocació, volem públicament regràciar-los la seva dedicació, la seva pulcritud professional i la seva amistat. És sabut que la tradició major de la historiografia catalana, des d'A. Rovira i Virgili a F. Soldevila i R. d'Abadal, fou produïda i mantinguda fora de la Universitat. Només J. Vicens Vives tingué oportunitat d'emprendre una relativament curta, però ubèrrima, recerca dintre la Universitat. Capilament, però, i paral·lelament, per pisos freds i poc il·luminats, el mestratge de F. Soldevila, per exemple, anava estimulant dedicacions i recerca al llarg de la nit franquista.

És sabut també, encara que no tan dit, que a partir de 1940 hi hagué una eficaç maniobra política de neutralització de la recerca històrica catalana i de desnacionalització de l'ensenyament universitari. Catedràtics adequats foren enviats a fer el treball. I el feren. I punt. Els resultats són mesurables. I sense el sistema d'oposicions faria estona que estarien ben mesurats, classificats i divulgats. Avui, malauradament, no es pot pensar en mantenir i exercir una tradició de recerca històrica relevant fora de la Universitat. Per això és fonamental ésser vigilant i escrupolòs amb el treball impulsat des dels departaments d'història universitaris. Catalunya, malgrat tot, no és un país normal. No n'hi ha pas, segurament, de països normals. Hi ha països que saben defensar-se i d'altres que es defensen poc o que troben que defensar-se és de mal gust. La recerca sobre el feudalisme català a la Universitat catalana està limitada per dues activitats: el «medievalisme» trivial, que confon el document amb explicació relevant, i les actituds d'impostura radical i truculència verbal, a la darrera moda parisenca, per sota de les quals s'escolta inequívoc el deliri de l'irracionalisme nacional-socialista, acompanyat, però, d'una mansa i disciplinada aquiescència del poder burocràtic i acadèmic. Molts de nosaltres, sens dubte, naufragarem entre aquestes dues roques.

Aquestes consideracions no volen de cap de les maneres reivindicar una pintoresca funció taumaturga o profilàctica pels historiadors de Catalunya i dels Països Catalans. Avui sembla que les òlibes han aixecat el vol i són els filòsofs del crepuscle qui auguren l'esdevenidor, ocupen càrrecs i viatgen. Sortosament els historiadors a Catalunya ens hem tornat petits, a la mesura del país. I l'única justificació a la dedicació a tant de tedi, a tanta recerca apassionada, a tantes hores buides d'activitat entorn d'un aparent i fugisser no-res, a tanta angoixa, és la que porta a mantenir la història com a mostra que les societats humanes són desxifrables, intel·ligibles, i que la història permet formular prediccions raonables sobre el funcionament de la societat capitalista actual i dels grans desequilibris a escala mundial; un món del qual Sudàfrica, capital Pretòria, n'és el microcosmos, el mirall on ningú no gosa mirar-se. La pràctica històrica és, doncs, ensems, una exigència científica i ètica que va més enllà de la dimensió social de bastir la memòria nacional de Catalunya i dels Països Catalans, però que passa necessàriament per aquesta funció. És també una exigència incondicional de futur, de felicitat, a no ser que tots nosaltres siguem forçats qualsevol dia a presenciar inermes, quasi ritualment, l'esclat blanquinós i gèlid de la posta d'un sol darrer, sense matinada.